موزه های اتریش و مجموعه های ایرانی: بازتاب فرهنگ و تمدن پارسی در قلب اروپا(ویراست اول)

۱. درآمد: نقش موزه های اتریش در معرفی تمدن ایران

اتریش، به عنوان یکی از مراکز فرهنگی و تاریخی اروپا، میزبان موزه های متعددی است که نه تنها آثار هنری و تاریخی اروپا، بلکه مجموعه های ارزشمندی از فرهنگ های شرقی، از جمله ایران، را به نمایش می گذارند. این موزه ها، به ویژه در شهر وین، با نمایش آثار ایرانی از دوران باستان تا دوره اسلامی، نقش مهمی در معرفی تمدن و هنر پارسی به جهانیان ایفا می کنند. در این متن، به بررسی موزه های برجسته اتریش، مجموعه های ایرانی موجود در آنها، و اهمیت فرهنگی این آثار پرداخته می شود.

۲. موزه های برجسته اتریش و نقش آنها در حفظ میراث جهانی

اتریش، به ویژه شهر وین، به دلیل تاریخ غنی و موقعیت استراتژیک خود به عنوان مرکز امپراتوری هابسبورگ، از دیرباز محل تلاقی فرهنگ غربی و شرقی بوده است. موزه های این کشور، از جمله موزه تاریخ هنر (Kunsthistorisches Museum)، موزه آلبرتینا (Albertina)، و مجموعه های کاخ شونبرون، گنجینه هایی از آثار هنری و تاریخی را در خود جای داده اند که برخی از آنها به تمدن ایران اختصاص دارند. این موزه ها نه تنها به عنوان نگهبانان میراث اتریشی، بلکه به عنوان جلوه گاه هایی برای نمایش فرهنگ های غیراروپایی، از جمله فرهنگ ایرانی، شناخته می شوند.

۳. مجموعه های ایرانی در موزه های اتریش

مجموعه های ایرانی در موزه های اتریش، که عمدتاً از طریق روابط دیپلماتیک، تجارت، و نمایشگاه های بین المللی به این کشور راه یافته اند، شامل آثار متنوعی از دوران پیش از تاریخ، هخامنشی، اشکانی، ساسانی، و اسلامی هستند. در ادامه، به برخی از مهمترین موزه های اتریش و مجموعه های ایرانی موجود در آنها اشاره می شود:

۳-۱. موزه تاریخ هنر وین(Kunsthistorisches Museum)

موزه تاریخ هنر وین، یکی از برجسته ترین موزه های اروپا، مجموعه ای غنی از آثار باستانی و هنری از تمدن های مختلف، از جمله ایران، را در خود جای داده است. مجموعه سکه های ساسانی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و

کامل‌ترین مجموعه‌های سکه جهان که روند به قدرت رسیدن شاهان ساسانی، نمادهای مذهبی (آتشکده‌ها) و سیستم اقتصادی ایران باستان را به نمایش می‌گذارد، در این موزه به نمایش درآمده است. علاوه براین، در چارچوب همکاری های دوجانبه، موزه ی تاریخ هنر وین در سال ۲۰۰۰ میزبان نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران» بود که ۱۸۰ اثر نفیس از موزه ملی ایران، شامل ظروف سفالی متعلق به هزاره هفتم پیش از میلاد، آثار هخامنشی، اشکانی، ساسانی، و هنرهای اوایل دوره اسلامی را به نمایش گذاشت. این نمایشگاه، که با همکاری موزه ملی ایران برگزار شد، تا۲۰روز پس از زمان مقرر (تا آوریل۲۰۰۱) تمدید شد که این موضوع نشان دهنده استقبال گسترده از هنر و تمدن ایرانی بود. آثار این نمایشگاه شامل ظروف سفالی، پیکرکها، و اشیای تزئینی بود که غنای فرهنگی ایران را به نمایش گذاشتند.

۳-۲. کاخ شونبرون(Schönbrunn Palace)

کاخ شونبرون، اقامتگاه تابستانی خاندان هابسبورگ، علاوه بر معماری باروک و باغ های باشکوه، مجموعه هایی از آثار شرقی، از جمله ایرانی، را در خود جای داده است. تالار میلیون ها (Millionenzimmer) که به اتاق ایرانی (Persian Room) نیز شهرت دارد، ۶۰ کلاژ هنری از مینیاتورهای نفیس هندو-ایرانی متعلق به قرن شانزدهم و هفدهم میلادی را در خود جای داده است. این نقاشی‌های آبرنگ و گواش، تلفیقی از مکتب مینیاتور صفوی ایران و مینیاتور گورکانی هند (Mughal) هستند. در دکوراسیون کف و مبلمان این تالار و اتاق‌های مجاور نیز از فرش‌ها و منسوجات ابریشمی دستباف ایرانی و شرقی برای افزایش شکوه فضا استفاده می‌شده است.

این آثار، از جمله منسوجات و مینیاتورها، بازتابی از شیفتگی اروپا به فرهنگ و هنر شرقی است؛ پدیده ای که به عنوان شرق شناسی (Orientalism) شناخته می شود. علاوه براین، بازدید ناصرالدین شاه قاجار از این کاخ در قرن نوزدهم و توصیفات او از معماری و باغ های شونبرون نشان دهنده ارتباط مستقیم ایران با این مکان تاریخی است.

۳-۳. موزه هنرهای کاربردی وین (Museum of Applied Art)

این موزه که یکی از غنی‌ترین مجموعه‌های منسوجات و فرش‌های تاریخی جهان را در اختیار دارد، میزبان آثاری گرانبها از هنر ایرانی می باشد. فرش شکارگاه وین، شاهکار بی‌بدیل دوره صفوی (قرن ۱۶ میلادی) و تنها فرش تمام‌ابریشم زربافت باقی‌مانده در جهان است که تار، پود و پرز آن از ابریشم خالص بافته شده است. طرح شکار امپراتوری آن با ۱۵۷ حیوان، مستقیماً توسط نقاشان دربار شاه طهماسب اول طراحی شده است. علاوه براین، فرش

باغی فیگدور، که یک فرش بسیار نادر از مکتب کرمان متعلق به نیمه اول قرن هفدهم است و ساختار باغ‌های ایرانی (چهارباغ) را با جزییاتی چون کانال‌های آب، پرندگان و درختان به تصویر کشیده است، همچنین تکه‌های نایاب از منسوجات ابریشمی همراه با تارهای طلا متعلق به دوران حکومت ایلخانیان در این موزه نگهداری می شوند.

۳-۴. موزه آلبرتینا(Albertina)

موزه آلبرتینا، که یکی از بزرگ‌ترین و معتبرترین گنجینه‌های هنر گرافیک، طراحی و نقاشی مدرن غربی در جهان می باشد، میزبان آثاری از نگارگری ایرانی است. طبق گزارش ها، یک اثر نگارگری ایرانی مربوط به دوره قاجار، که به مظفرالدین شاه تعلق داشته و در زمان سفر او به اتریش به این کشور منتقل شده، در این موزه نگهداری می شود. این اثر که به اشتباه به عنوان «نقش دیوار» ثبت شده، نمونه ای از هنر نگارگری ایرانی است که هنوز به مرحله چاپ و انتشار نرسیده است. این اثر نشان دهنده تبادلات فرهنگی بین ایران و اتریش در دوره قاجار است. علاوه براین، مجموعه ای از عکس‌ها با موضوع ایران امروز و موضوع مستندنگاری سایت‌های تاریخی ایران (مانند ارگ بم در کرمان، پرسپولیس و مناظر شهری) که توسط آلفرد سیلند (Alfred Seiland) تهیه شده، به عنوان بخشی از تاریخ عکاسی مدرن در آرشیو دائمی موزه نگهداری می شود.

۳-۵. موزه جهانی وین (Weltmuseum Wien)

این موزه که به فرهنگ‌ها و قوم‌شناسی ملل غیراروپایی اختصاص دارد، پیوند عمیقی با هنر دوران اسلامی ایران دارد. در این موزه مجموعه‌ای نفیس از مرقعات، شاهنامه‌های مصور، آلبوم‌های مینیاتور مکتب شیراز و اصفهان، قرآن‌های خطی نفیس و همچنین شمشیرهای فولاد جوهردار ایرانی، زره‌ها، کلاه‌خودهای طلاکاری‌شده و تفنگ‌های سرپر با تزیینات عاج و صدف که هنر فلزکاری ایران را نشان می‌دهند، از دوره ی صفویه و قاجار به نمایش درآمده است.

۳-۶. موزه های دیگر و نمایشگاه های موقت

علاوه بر موزه های اصلی، اتریش به طور دوره ای میزبان نمایشگاه های موقت آثار ایرانی بوده است. همانطور که اشاره شد نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران» درقالب یک نمایشگاه موقت در موزه تاریخ هنر وین برگزار شد و پس از موفقیت در این موزه، در کشورهای دیگر نیز برگزار شد که این امر نشان دهنده علاقه ی جهانی به هنر ایرانی است. همچنین، موزه های کوچک تر مانند موزه تکنولوژی وین یا موزه لئوپولد در مجموعه ی موزه ها (MuseumsQuartier) گاهی میزبان نمایشگاه های مرتبط با فرهنگ های شرقی هستند.

۴. اهمیت مجموعه های ایرانی در اتریش

مجموعه های ایرانی در موزه های اتریش نه تنها به عنوان اشیاء هنری، بلکه به عنوان نمادهایی از تبادلات فرهنگی و دیپلماتیک بین ایران و اروپا در دوره های مختلف اهمیت دارند. این آثار، که در قالب تجارت، هدایای دیپلماتیک، یا کاوش های باستان شناختی به اتریش رسیده اند، نشان دهنده عمق و غنای تمدن پارسی هستند. نمایشگاه هایی مانند «هفت هزار سال هنر ایران» نقش مهمی در معرفی فرهنگ ایرانی به مخاطبان اروپایی ایفا کرده اند و به تقویت دیپلماسی فرهنگی بین ایران و اتریش کمک کرده اند. به گفته ابراهیم رحیم پور، سفیر ایران در وین در سال ۲۰۰۰، چنین نمایشگاه هایی نشان دهنده ظرفیت ایران برای همکاری های دوجانبه در زمینه های فرهنگی و هنری است.

۵. چالش ها و فرصت ها

یکی از چالش های موجود در خصوص نمایش آثار هنری ایرانی، عدم انتشار یا شناسایی کامل برخی آثار ایرانی در موزه های اتریش است. برای مثال، نگارگری قاجاری در موزه آلبرتینا هنوز به طور کامل معرفی یا منتشر نشده است. این درحالی است که می توان با ایجاد فرصت هایی برای پژوهشگران ایرانی و اتریشی به منظور همکاری با یکدیگر، این آثار را شناسایی، احیا، و منتشر کرد. همچنین، برگزاری نمایشگاه های مشترک، مانند نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران»، می تواند به تقویت دیپلماسی فرهنگی و معرفی بیشتر تمدن ایرانی در اروپا کمک کند.

۶. نتیجه گیری:موزه های اتریش؛ فرصت بینظیر درک هنر و فرهنگ ایرانی

موزه های اتریش، به ویژه موزه تاریخ هنر وین، کاخ شونبرون و موزه آلبرتینا، با نگهداری و نمایش مجموعه های ایرانی، نقش مهمی در حفظ و معرفی میراث فرهنگی ایران ایفا می کنند. این مجموعه ها، از مینیاتورهای پارسی و ظروف باستانی گرفته تا آثار دوره اسلامی، نه تنها غنای تمدن ایرانی را نشان می دهند، بلکه بازتابی از تبادلات فرهنگی بین ایران و اتریش در طول تاریخ هستند. بازدید ناصرالدین شاه از شونبرون و حضور آثار قاجاری در آلبرتینا نمونه هایی ازاین ارتباط عمیق هستند. این موزه ها به عنوان پل هایی بین شرق و غرب، فرصت بی نظیری برای تجربه و درک فرهنگ پارسی در قلب اروپا فراهم می کنند. برای پژوهشگران و علاقه مندان به تاریخ و هنر ایران، این مجموعه ها منابعی ارزشمند برای مطالعه و تبادل فرهنگی هستند.

منابع و مآخذ:

- [۱].ناصرالدین شاه قاجار. (۱۲۵۲).سفرنامه اروپا۱۲۵۲. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- [۲].خبرگزاری ایرنا. (۱۳۷۹).آثار تاریخی هفت هزارساله ایران در موزه ملی اتریش به نمایش درآمد.
- بازیابی شده در۹مرداد۱۴۰۴از https://www.irna.ir/news/1379/7000-years-iran-art/
- [۳].خبرگزاری صدا و سیما. (۱۳۹۹).نگارگری ایرانی موزه اتریش، گزاره اصلی نسخه شناسان. بازیابی شده در ۹مرداد ۱۴۰۴از https://khalijefars.iribnews.ir/fa/news/نگارگری-ایرانی-موزه-اتریش

- [4]Kunsthistorisches Museum Wien (KHM). (n.d.). *International exhibitions: 7000 years of Iranian art* [Internationale Ausstellungen: 7000 Jahre Kunst aus Persien]. Retrieved July 30, 2025, from https://www.khm.at/de/ausstellungen/archiv/7000-jahre-iran/
- [5]Schönbrunn Palace Official Website**.** (n.d.). *History and architecture of Schönbrunn Palace* [Geschichte und Architektur von Schloss Schönbrunn]. Retrieved July 30, 2025, from https://www.schoenbrunn.at/de/ueber-schoenbrunn/geschichte/
- [6]MAK – Museum of Applied Arts, Vienna. (n.d.). *The Vienna Hunting Carpet* [Jagdteppich] (Inv. No. T 8336). Retrieved July 24, 2026, from https://sammlung.mak.at/de/collect/jagdteppich_98330
- [7]Weltmuseum Wien. (n.d.). *Layla and Majnun* [Laila und Madschnun] (Inv. No. 135679). Retrieved July 24, 2026, from https://www.weltmuseumwien.at/objekte/laila-und-madschnun-467103